Aktató

A címadó szó némi magyarázatra szorul. Amiről szó lesz, az akta plusz tó, vagyis olyan vizzel telitődött mélyedés, melyet ez idő szerint legfeljebb aktákkal lehetne feltölteni. Mással, földgyaluval és lapátos munkások erejével ugyanis nem sikerült betemetni Tarjánban a 817—818—819-es jelzésű házak közti terület kis tavát. Feltehetően azóta tart az aktagyártás a tereprendezés ügyében, de ahogy az ilyenkor elvétve előfordulhat, a várttól eltérő eredménnyel. A békák azonban komolyan vették a természetvédelmi törvényt, beköltöztek, azóta is jól érzik magukat, sokasodnak, és a környező házak természetadta visszhangjának hála, esténként zajos (tetszést arató) koncerttel hálálják meg a gondoskodást. Hogy tudniillik senki sem háborgatja őket. Nem is értjük ezek után, miért javasolják a tarjániak, hogyha már földdel nem sikerült, töltsék fel a tavat a miatta, érette, ellene gyártott aktákkal...

P. K.

JOGI TANÁCS

A katonaidő beszámításáról

G. P. szegedi olvasónk 1950. novemberében vonult be tényleges katonai szolgálatra és 1952. októberében szerelt le. Munkaviszonyát a vállalata a katonai szolgálat megkezdése után megszüntette, és munkakönyvét kiadta. A leszerelés után két héten belül új munkahelyen ismét munkaviszonyba lépett. Olvasónk jelenlegi munkahelyén kérte a 25 éves jubileumi jutalom kifizetését, a katonai idő beszámításával. A vállalat kérését azonban elutasította azzal, hogy a katonai idejét szolgálati időként nem fogadhatja el, mert a munkaviszonya a bevonulás után megszűnt, és az új munkakönyvben sem szerepel.

Olvasónk kéri, ismertessük, milyen esetben köteles a vállalat a katonaidőt munkaviszonyban töltött időként figyelembe venni.

Elöljáróban megjegyezzük, hogy a katonai idők beszámítására vonatkozóan a rendelkezések eltérők. Különbség van a sorkatonai, illetve a fegyveres testületeknél hivatásos állományban eltöltött idők figyelembevételénél. Mások a rendelkezések a (tényleges) katonai idő beszámítására vonatkozóan is, attól függően, hogy a sorkatonai időt mikor töltötte le. Különbséget kell tenni az 1951. február 1. előtt, az 1970. január 1. után bevonultak katonai idejének beszámításánál. Mindezeknek részletes ismertetésére most nem térünk ki. Olvasónk által felvetett esetre a rendelkezések a következőket tartalmazzák:

Az a dolgozó, aki a felszabadulást követően, de még 1951. február 1. napja, vagyis a Munka Törvénykönyve megjelenése előtt vonult be sorkatonai szolgálatra, a katonaidejének beszámítására akkor van lehetőség, ha a bevonulása előtt munkaviszonyban állt és a leszerelést követően 30 napon belül ismét munkaviszonyba lépett. Olvasónk a rendelkezésekben előírt feltételekkel rendelkezik, tehát a sorkatonai szolgálat idejét a munkaviszonyban töltött idő számításánál figyelembe kell venni. Olvasónknak azt tanácsoljuk, hogy erre való hivatkozással kérje a katonai idejének szolgálati időként való elismerését, valamint a jubileumi jutalom kifizetését. Ha a vállalat a kérelmét elutasítaná, akkor forduljon panasszal a vállalat munkaügyi döntőbizottságához.

Dr. V. M.

Közös felelősség

Közös felelősség, együttműködés, munkamegosztás — ezek a legtöbbet emlegetett fogalmak, követelmények szakmunkásképző intézetek és vállalatok kapcsolatának jellemzésekor. Az összehangoltság vizsgálata elsősorban azért fontos, mert — bár a pályakezdő szakmunkások legtöbbje megállja helyét a termelésben — jó néhány fiatal tapasztalatlansága a gyakorlati képzés hiányosságaira utal. E gondolatok foglalkoztatták Csongrád megye legnagyobb szakmunkásképzőjének, a 600-as intézetnek a vezetőit is, amikor a kapcsolatok javítása érdekében sorra meghívták eszmecserére a legtöbb fiatalt foglalkoztató vállalatok vezetőit. A szakmunkásképzés szempontjából örvendetes, hogy a vállalati szakemberek ezúttal nagy érdeklődéssel ültek le beszélgetni az oktatókkal. Nem úgy, mint két évvel ezelőtt, amikor hasonló kezdeményezés nyomán egyetlen vállalat igazgatója jelent meg a tervezett tanácskozáson.

Alapvető cél a közös munkában a vállalatok munkájának és a tanterv szerinti oktatásnak az összehangolása. Kiderült a tanácskozásokon, hogy olykor csorbát szenved az elv, egy-egy munkahelyen a szükség parancsol a tervszerűség helyett. Egyik üzemben például „divatos" szakmát tanuló fiatalokkal hosszabb ideig szerszámokat akartak a mesterekhez hordatni. Kétségtelen, ezt is meg kell tanulniuk a fiataloknak, de ha napokon keresztül ilyesmivel foglalkoznak, nem sajátíthatják el az előírt ismereteket. Az is előfordult néhány fiatallal — éppen az előbbi szakma képviselőivel —, hogy olyasmit tanultak meg, amit nem kellett volna. Akkor derült ez ki, amikor szülők keresték az osztályfőnököt, s elmondták, hogy gyerekeik annak ellenére, hogy megkapják otthon a zsebpénzüket, naponta — dicsekedve — harminc-negyven forinttal tértek haza. Vagyis zsebpénzes munkát végeztek. Tudom, nem közöltem most újdonságot, előfordult ilyesmi máskor is. Dehát éppen ez a szomorú.

Az üzemek munkájának helyes megszervezésével valósítható meg egy újabb fontos követelmény: a fiatalok arányos megterhelése a gyakorlati foglalkozásokon. Gyakran előfordul, hogy vállalati szakoktatók indokolatlanul hosszú bevezetőt tartanak a gyakorlati munka rovására. A Volán vállalat egyik műhelyében ennek ellenkezője tapasztalható, a nagy zajtól, kopácsolástól képtelenség megbeszélni az elvégzendő munkát. Nem sokáig lesz így, mert a vállalat vezetői megígérték, hogy amint lehet, leválasztanak egy kis termet a műhelyből, s ott megtarthatják az oktatók a bevezető foglalkozást.

Továbbra is az arányoknál maradva, káros lehet a tanulók szakmai fejlődésére, munkaerkölcsének alakulására, a helytelen szervezésből adódó hajrázás, esetleg túlórázás, vagy éppen lógás. E káros jelenségek általában harmadéves tanulóknál tapasztalhatók, akik lényegében termelőmunkát végeznek. A fiatalabbak többsége a szakmai követelményeknek megfelelően tanműhelyben tanulja a mesterséget. Nemrég épített tanműhelyt az öntöde, a HÓDGÉP; az autójavító most bővíti a régit. Minden igényt kielégítő műhellyel rendelkezik még például a DÉLÉP és a DÉMÁSZ.

Előfordul, hogy egy-egy üzemtől — amelyben nem adottak az oktatáshoz előírt feltételek — elveszi és máshova küldi a gyerekeket az intézet. Ez nyilván rosszul érinti az üzemet, mert nem valószínű, hogy a fiatalok később — miután a jobb körülményeket megismerik —, visszatérnek. E szabály mégsem igazságtalan, mivel a fiatalokkal való törődésre készteti a vállalatokat. Nemrég az előbbivel rokon probléma fordult elő a CSOMITERV-nél és az autójavítónál. Előbbitől burkolótanulókat, utóbbiaktól pedig esztergályosokat kellett más üzembe küldeni. Ezért a vállalatok nem hibáztathatók közvetlenül, hiszen maguk közölték az intézettel, hogy nincsenek meg a feltételeik az említett szakmák oktatásához, az ottani vezetők kérték az áthelyezést. Az a kérdés inkább, miként kerülhettek oda a fiatalok.

Gyakran okoz gondot a fiatalokkal helyesen foglalkozó vállalatoknál, hogy munkájuk jellege miatt képtelenek egy-egy szakma, vagy munkafolyamat oktatására. Ilyenek a külső vakolás, a házak külső burkolatának az elkészítése, a cement- és mozaik-laplerakás, a tapétázás, a festékszórás. Tantervben szerepelnek e munkák, egy-két építőipari vállalatnál viszont nem alkalmazzák. Ebben az esetben a gyakorlati oktatás vezetőinek jut felelősségteljes szerep, meg kell értetniük a tanulókkal, valamint a vállalat vezetőivel, hogy elkerülhetetlen a munkahely cseréje, mert a fiatalok érdeke ezt kívánja.

Szóba került az intézet és a vállalatok tanácskozásain, jók-e az oktatás személyi feltételei, vagyis a szakmunkástanulókkal foglalkozók rendelkeznek-e megfelelő képzettséggel, ismeretekkel. Nos az intézet szakoktatóinak döntő többsége középiskolát végzett, a vállalatiaknál az arány lényegesen rosszabb. Ez részben érthető is. Örvendetes, hogy a DÉLÉP-nél több szakoktató közép-, illetve felsőfokú intézményben tanul ősztől. Kétségtelen, alapvetően fontos az oktatók szakképzettségének a növelése, ám a szervezőmunkát megfelelő tapintattal célszerű végezni. Nehogy megsértsék azokat a nagytudású idősebb mestereket, akik — középiskolai végzettség nélkül — eddig is szeretettel, becsülettel és eredményesen oktatták, nevelték a tanulókat.

Sokat kell még javítani a szakmunkásképző intézetek és a vállalatok együttműködésén ahhoz, hogy a gyakorlati képzés a megfelelő színvonalra emelkedjék. A 600-as intézet kezdeményezése biztató, csakúgy, mint a vállalatok szolgálatkészsége. Mindkét fél tudja, hogy közös a cél: jó szakmunkásokat nevelni.

Szirák József

Kutyák — kontra gyerekek

Édes kiskutyám, szép, okos jószágom, kutyulim-mutyulim — kényeztetik a gazdik kedvencüket. Ritka kivétellel csak a nemesebb, a kutyák osztályának „felsőbb kasztjába" tartozó állatok érdemlik ki az efféle kedveskedéseket. Többnyire fajtiszták, szőrük fényesen ragyog, nem esznek akármit, nem sétálnak akárhol, s dolguk elvégzésére sem akármilyen helyet választanak. Azaz, nekik talán mindegy lenne, de mintha a gazdik jobb szeretnék, ha árnyas, lombsusogástól hangulatos, zöld színekben pompázó parkokban szabadulnak meg az anyagcsere végtermékétől a bájosan butuska, vagy fejedelmien büszke állatok. Mivel a nevezett jószágok tisztességesen elsajátították a kutyák illemkódexének leglényegesebb, szobatisztaságra utaló paragrafusát, már kora reggel élénk szőnyegkaparással sürgetik tulajdonosukat: irány a Stefánia, a Móra park vagy a klinikák előtti bokros-füves terület.

Ám alighogy leoldják nyakukról a pórázt, alig jut idejük sebtében végigszimatolni a bokrok alját, önfeledten csaholva még be sem száguldozták a virágágyak környékét, a játszóterek homokját: nevetés, gyerekcsivitelés hangját hozza a szél, árulkodik, mindjárt itt lesznek az óvodások. A gazdákat csak az nyugtatja meg, hogy a kutyusok már elvégezték a dolgukat, otthon a szőnyegek tisztaságát, a szobák zugait már nem fenyegeti veszély. Az óvónők villámló tekintete láttán visszafogják a hancúrozó kedvű állatokat, kényszeredetten rájuk csatolják a pórázt vagy továbbsétálnak gyerekektől nem háborgatott parkot keresni. De sehol sem lehetnek áldott nyugalomban. A Tisza partját kísérő füves területekre legalább öt óvoda apróságai „tartanak igényt". A belvárosi óvodáknak parkjuk, szaladgálásra alkalmas kertjük nem lévén, az óvónők szívesen használják ki a közeli játszótereket, füves sétányokat: a jó idő beálltával lehetőleg minden délelőtt kisétálnak a gyerekekkel. Így tesznek a közelben lakó kismamák és nagymamák is, a járókelők siettükben meg-megállnak, oly kedves a vidáman hancúrozó kicsinyek látványa.

Az óvónők annál gondterheltebbek. Árgus szemekkel kell figyelniük, a gyerekek nehogy engedjenek a selymes fű csábításának, nehogy leüljenek a pázsitra, lehetőleg a sárgán viruló pitypangok után se nyúljanak. A drákói szigor oka egyszerűen az, hogy egy-két fiút, kislányt majd minden kirándulás után ki kell mosdatni az oviban abból a piszokból, amit nemrég a kutyák hagytak emlékeztetőül maguk után. Arról pedig már az orvosok is tudnának beszélni, milyen fertőzési veszéllyel jár az efféle „kaland". A jó idővel ugyanis megjön a gilisztahajtók szezonja az óvodákban, a vakarózástól és az esetleg „hazaimportált" bolhákról nem is szólva.

A kutyák — kontra gyerekek (hivatalosan ugyan meg nem hirdetett, a valóságban azonban nagyonis létező per) még tart. Valószínűleg mindkét fél tucatnyi mentséggel és váddal toldhatná meg. Mindenesetre tény, ezt az I. kerületi hivatal városgondnokságán is megerősítették, kutyákat szabadjára engedni, futtatni stb. a Tisza felső, Lenin körúttól a szalamigyár felé vezető partján lehet. A Tanácsköztársaság úti rész parkokkal övezett játszóterein nem. Erről a kutyatartókat valamikor táblák is értesítették, de ezek rendre eltűntek. Igaz továbbá, hogy a hivatalos rendelkezés szerint az óvodások csak a kavicsos játszótéren ugrándozhatnak, szaladgálhatnak, a szép zöld füvet legfeljebb csak nézni szabad. De vajon lehetnek-e elég okosak az óvónők, amikor egyszerre több óvoda apróságai szállják meg a játszótereket, s ember legyen a talján, aki szemmel tudja tartani saját, felügyeletére bízott gyerekeit.

Azt már alig merem kimondani, hogy kinek van szíve szigorú szóval leparancsolni a fűbe kuporodó, ugrándozó nebulókat. Alig merem kimondani, mert a per ugyebár — bármilyen természetű is — objektív, megalapozott tényeket, s nem szubjektív gondolatokat igényel.

Ladányi Zsuzsa

Öreges gondolatok a fiatalságról

Nemrégiben elbeszélgettem egy idős hölggyel fiatalságunk társadalmi magatartásáról. A beszélgetést ő kezdte, egyéni észrevételeket, panaszokat sorolt fel, valószínűleg abban reménykedve, hogy koromnál fogva egy követ fújok vele fiataljaink megítélésében vagy elítélésében — s az ő közlései nyomán felháborodva ülök le az íróasztalomhoz, és egy háborgó cikkel megváltom a világot. Persze, nem ültem le azonnal, a világmegváltó szándékok régen lecsillapodtak bennem, de most, hogy közvéleményünk fokozott figyelmet fordít fiatalságunk országos ügyeire, elővettem az öreg hölgy — és sok kortársa — sirámait, s megpróbálok a tisztán látó, szemlélődő öregek nyelvén néhány korszerű és időszerű gondolatot megfogalmazni, ami egyben válasz azoknak, akik szűk látókörrel ítélik meg az utánunk következő nemzedékek értékeit, hibáit.

Előljáróban csak annyit, hogy ez a mai fiatalság semmivel se rosszabb, se jobb, mint amilyenek mi voltunk az ő korukban. Csak más. És ez természetes, hiszen más az élet, a világ körülöttük. A mi fiatal korunkban egy-egy ekkora városban legfeljebb száz autó futkosott, nem volt mosógép, nem volt televízió, nem volt nukleáris energia, egy-egy megyében legfeljebb az úgynevezett fő országút volt kemény burkolatú. És nem volt szocialista társadalom. Volt ugyan valláserkölcsi nevelés, de voltak hatóságilag engedélyezett örömtanyák, volt munkanélküliség; ülletlenség lett volna nyilvános helyen csókolózni, de a társadalom függönyei mögött mi is csókolóztunk.

A különböző korosztályok más és más szemüvegen át szemlélik a kor jelenségeit. Az idősek jórésze elítél mindent, amit a fiatalok másként csinálnak, elítélik a divatozást, holott csak szélsőségeket kellene, vagy illene elítélniük. A szélsőségeket, gondolkodásban, életszemléletben, divatozásban, minden kor embere elítélte, s minden kor embere hajlamos volt az általánosításra is. A mi korunkban is volt hosszú haj és rövid szoknya, a mi korunk öregei is folyton-folyvást siránkoztak, hogy vége a világnak, nem lesz belőlünk semmi, s mégis, a mi korunk adta a mának és jövőnek többek között József Attilát, Radnótit, sőt, egy kicsivel hátrább lépve Adyt, Bartókot, Kodályt, a mi korunkban felnövekedett fiataloknak köszönhetjük a tudomány és technika roppant iramú fejlődését.

A mi korunkban is voltak nyegle, modortalan fiatalok, akik nem adták át ülőhelyüket a villamoson, akik a szüleik nyakán éltek, voltak például a középosztályból kikerült örökjogászok, akik harminc-, sőt negyvenéves korukban szánták rá magukat arra, hogy elvégezzék az egyetemet, addig naplopásból, a szüleik zsebéből — és ostobaságból — éltek. Szóval, az öregek megszépítő messzeségben látják a múltat.

A cikk elején említett öreg hölgy, aki apácáknál nevelkedett, de azóta három asszonynevet viselt, fölvetette kétségbeesetten a kérdést: Mondja meg, őszintén, mi lesz ezekből!

Megmondom. Ezekből az öreg hölgy fiatal korában élt szakmunkások fölött tudásban feljebb álló munkások lesznek, ezek megtöltik az egyetemeket és főiskolákat, ezek mérnökök, orvosok, tanárok, tudományos kutatók, alkotó művészek lesznek, akik ugyan megtanulnak tárgyilagosan visszanézni, de akik a jövő mércéjével mérnek, gondolkoznak. Lehet, hogy ezek között akad, aki nem adja át helyét a villamoson, vagy buszon, de ezek azok, akik egy-egy embertársuknak betegkocsit készítenek, akik elmennek óvodákat, bölcsődéket, utakat, vasutakat, parkokat építeni társadalmi munkában. Ezek nem csak szórakozni tudnak — ami minden kor fiatalságának természetes joga —, hanem tanulni és dolgozni is, az pedig, hogy akadnak közöttük, akik túlzott igényekkel lógnak a szüleik nyakán, nem az ő hibájuk, hanem minden fenntartás nélkül a szüleiké, a felnőtt társadalomé.

Elég sokáig kenegettük ilyen-olyan megszépítő, torzító kenőcsökkel társadalmunk hibáit, beletartozott ebbe a fiatalság magatartásának megítélése is. Közhely ugyan, de le kell írnom, hogy vannak bőven hibák a fiatalokban, de roppant nagy hajtóerő, jövőt építő akarat is van bennük, s az ilyen országos, ünnepi, új erőt, lendületet gyűjtő időszakban erre is gondolnunk kell. Még az öregeknek is.

Ormos Gerő